

บทที่ 5

ข้อมูลเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา เทศบาลตำบลพระอินทราชา และเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง

เทศบาลเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนปกครองตนเองในลักษณะกระจายอำนาจ การจัดตั้ง การเปลี่ยนแปลงเขต หรือการยุบเลิกต้องกระทำเป็นพระราชกฤษฎีกาและมีฐานะเป็นนิติบุคคล¹ บทบัญญัติของกฎหมายได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาจัดตั้งเทศบาลไว้ 3 ประการ คือ

1. จำนวนประชากรในท้องถิ่น
2. ความเจริญทางเศรษฐกิจ โดยพิจารณาจากการจัดเก็บรายได้ตามที่กฎหมายกำหนด และงบประมาณรายจ่ายในการดำเนินกิจการของท้องถิ่น
3. ความสำคัญทางการเมืองของท้องถิ่น โดยพิจารณาถึงศักยภาพของท้องถิ่น

ซึ่งแบ่งระดับของเทศบาลออกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

เทศบาลตำบล ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล การเป็นเทศบาลตำบลต้องมีเงื่อนไขตามที่กระทรวงมหาดไทยได้วางหลักเกณฑ์ไว้

เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นซึ่งมีการจัดตั้งโดยมี 2 กรณีด้วยกัน คือ

1. ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดทุกแห่ง จะต้องตราพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งเป็นเทศบาลเมือง
2. ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 10,000 คนขึ้นไป และมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาล

เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป และมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาล

¹ พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496.

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเทศบาลจำนวน 27 แห่ง อันประกอบด้วยเทศบาลนคร 1 แห่ง เทศบาลเมือง 1 แห่ง และเทศบาลตำบล 25 แห่ง ซึ่งการบริหารจัดการเป็นไปตามพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ซึ่งมีการแก้ไขกระท้งปัจจุบันเป็นฉบับที่ 11 พ.ศ.2543 การบริหารได้แบ่งส่วนราชการต่าง ๆ ภายในหน่วยงานเป็น²

1. สำนักปลัดเทศบาล (มีฐานะเป็นกอง)
2. กองหรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ได้แก่

กองคลัง
กองช่าง
กองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
กองการศึกษา
กองกิจการประปา
กองแพทย์
กองช่างสุขาภิบาล
กองสวัสดิการสังคม

3. หน่วยงานตรวจสอบภายใน

4. แขวง

และในการประกาศหลักเกณฑ์การกำหนดขนาดของเทศบาลตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารงานบุคคลส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้มีการกำหนดขนาดของเทศบาลออกเป็น 3 ขนาด ได้แก่ ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เทศบาลใดจะเป็นขนาดใด ได้กำหนดไว้ดังนี้

เทศบาลชั้น 1 เดิม จัดให้เป็นเทศบาลขนาดใหญ่

เทศบาลชั้น 2 – 6 เดิม จัดให้เป็นเทศบาลขนาดกลาง

เทศบาลชั้น 7 เดิม จัดให้เป็นเทศบาลขนาดเล็ก

ซึ่งในการกำหนดขนาดของเทศบาลนั้น เป็นไปเพื่อกำหนดมาตรฐานเกี่ยวกับโครงสร้าง การแบ่งส่วนราชการภายในเทศบาล วิธีการบริหาร และการปฏิบัติงานของพนักงานเทศบาลและ กิจการอันเกี่ยวกับการบริหารงาน โดยได้แบ่งเทศบาลออกเป็น ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง

² สมบูรณ์ เศษสมบูรณ์สุข, ความรู้และหลักปฏิบัติเทศบาล, 2545, น.12.

และขนาดเล็ก จึงทำให้การแบ่งส่วนราชการภายในเทศบาล มีความหลากหลายของฝ่ายงานต่าง ๆ ต่างกันไปในแต่ละขนาด ซึ่งเกณฑ์ในการกำหนดขนาดของเทศบาลนั้นจะกำหนดโดยพิจารณาจากงบประมาณรายรับ-รายจ่ายในแต่ละแห่งเป็นสำคัญ

โดยในการบริหารงานภายในเทศบาลนั้นกองสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม จะเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดเก็บขยะมูลฝอย ดังนั้นในการบริหารจัดการของเสียอันตรายจึงเป็นส่วนสำคัญต่อการพัฒนาชุมชนและสิ่งแวดล้อมของเทศบาล ซึ่งนับวันสังคมได้ให้ความสำคัญมากยิ่งขึ้นเป็นลำดับ อันเนื่องมาจากการปรากฏขึ้นของความเสื่อมโทรมและการใช้ทรัพยากรอย่างไร้ขอบเขต และผลจากการใช้ทรัพยากรดังกล่าวได้ส่งผลต่อสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของมนุษย์อย่างชัดเจน

เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา³

สภาพโดยทั่วไป

1. ลักษณะทางกายภาพ

เทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีสภาพเป็นเกาะและเคยเป็นที่ตั้งของเมืองหลวงเก่ามาก่อน มีแม่น้ำไหลผ่าน 3 สาย คือ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรี ในสมัยก่อสร้างกรุงศรีอยุธยาได้มีการขุดคูเชื่อมจากหัวรอไปบรรจบคลองบางกะจะที่บริเวณป้อมเพชร ทำให้ที่ตั้งของตัวเมืองและเทศบาลมีสภาพเป็นเกาะ มีแม่น้ำล้อมรอบ ลักษณะดินเป็นดินปนทราย น้ำซึมได้ง่าย ทำให้คูคลองในเขตเทศบาลเก็บน้ำไว้ได้ไม่นานก็จะแห้งขอด ในฤดูร้อนน้ำจะแห้งสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่ม ภายในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยาไม่มีทรัพยากรธรรมชาติ ส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ของเมืองโบราณ ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายและทำธุรกิจ

ปัจจุบันเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยามีพื้นที่ 14.84 ตารางกิโลเมตร มีเขตการปกครองในความรับผิดชอบ 10 ตำบลดังนี้

³ กองวิชาการและแผนงาน,เอกสารบรรยายสรุป ข้อมูลพื้นฐานเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา.

1. ตำบลประตู่ชัย
2. ตำบลหอรัตนไชย
3. ตำบลท่าวาสุกี
4. ตำบลหัวรอ
5. ตำบลกะมัง (หมู่ 10, 11, 12)
6. ตำบลบ้านเกาะ (หมู่ 1, 4, 5)
7. ตำบลคลองสระบัว (หมู่ 1)
8. ตำบลหันดา (หมู่ 7)
9. ตำบลคลองสวนพลู (หมู่ 4, 5, 6)
10. ตำบลเกาะเรียน (หมู่ 7)

จำนวนประชากรในเขตเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 55,035 คน แยกเป็นชาย 26,975 คน หญิง 28,060 คน จำนวนครัวเรือน 17,609 หลัง มีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยที่ 3,709 คนต่อตารางกิโลเมตร

2. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

สภาพทางเศรษฐกิจของเทศบาลนครพระนครศรีอยุธยา โดยทั่วไปเป็นสภาพเศรษฐกิจที่พึ่งพาการค้าขายและเป็นสถานที่ท่องเที่ยวเมืองโบราณในสมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งมีนักท่องเที่ยวต่างชาติจำนวนมากจึงมีระบบเศรษฐกิจที่พึ่งพาภาคบริการเป็นหลัก ทั้งนี้เนื่องจากในเขตเทศบาลเป็นที่ตั้งของส่วนราชการที่สำคัญของจังหวัด รวมทั้งเป็นที่ตั้งของศูนย์การค้า การบริการ การท่องเที่ยว และสถาบันการเงินของจังหวัด โดยในเขตเทศบาลมีตลาดถึง 3 แห่งด้วยกันคือ ตลาดหัวแหลม ตลาดหัวรอ และตลาดเจ้าพรหม ในส่วนของสถาบันการเงินนั้น ในเขตเทศบาลมีสถาบันการเงินและธนาคารที่ให้บริการประชาชนทั้งหมด 12 แห่ง ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นเขตเทศบาลที่มีขนาดใหญ่

เทศบาลตำบลพระอินทราชา⁴

สภาพโดยทั่วไป

1. ลักษณะทางกายภาพ

เทศบาลตำบลพระอินทราชาตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีเขตพื้นที่ครอบคลุมพื้นที่หมู่ที่ 6 และหมู่ที่ 7 ตำบลเชียงรากน้อย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ห่างจากอำเภพระนครศรีอยุธยาประมาณ 20 กิโลเมตร ห่างจากที่ว่าการอำเภอบางปะอินประมาณ 10 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 52 กิโลเมตร พื้นที่เทศบาลมีถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ตัดผ่านและห่างจากเขตเทศบาลไปทางทิศเหนือประมาณ 5 กิโลเมตร จะมีถนนวงแหวนรอบนอก (วงแหวนตะวันตก) ถัดไปทางทิศเหนือ เส้นทางพหลโยธินจะมีถนนทางด่วนพิเศษ (มอเตอร์เวย์) พื้นที่เทศบาลจึงเป็น พื้นที่ที่สามารถเดินทางไปยังที่ต่าง ๆ ได้อย่างสะดวกรวดเร็ว

สภาพพื้นที่เป็นที่ตั้งของร้านค้า โรงงานอุตสาหกรรมขนาดย่อมและแหล่งพักอาศัยประเภทหอพักบ้านเช่าจำนวนมาก ซึ่งตั้งอยู่อย่างหนาแน่นริมสองฝั่งถนนพหลโยธิน ในบริเวณใกล้เคียงจะเป็นที่ตั้งของนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่งได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมนวนคร นิคมอุตสาหกรรมไฮเทค และนิคมอุตสาหกรรมบางปะอิน มีจำนวนประชากร รวมทั้งสิ้น 6,449 คน แยกเป็นชาย 3,131 คน หญิง 3,318 คนมีความหนาแน่นของประชากรเฉลี่ยที่ 1,596 คนต่อตารางกิโลเมตร

เทศบาลตำบลพระอินทราชามีพื้นที่ 4.04 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,525 ไร่สภาพภูมิประเทศของพื้นที่เทศบาลมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่ม มีถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1 (ถนนพหลโยธิน) ตัดผ่านทางทิศตะวันออกของเขตเทศบาลเป็นแนวยาวจากด้านเหนือ ไปด้านใต้เป็นระยะทาง 4.8 กิโลเมตร พื้นที่เทศบาลมีแหล่งน้ำสำคัญ จำนวน 3 แห่งประกอบด้วย

1. คลองเชียงรากน้อย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของพื้นที่เทศบาล
2. คลองชลประทานรังสิตเหนือ ตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกของพื้นที่เทศบาล
3. คลองชลประทานนครหลวง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของพื้นที่เทศบาล

⁴ กองวิชาการและแผนงาน,รายงานสรุปผู้บริหารแผน 5 ปีเทศบาลตำบลพระอินทราชา.

2. สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมโดยรวม

เนื่องจากเทศบาลเป็นที่ตั้งของร้านค้า โรงงานอุตสาหกรรมขนาดเล็ก และแหล่งพักอาศัยประเภทหอพักจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่จะมีที่ตั้งอยู่บริเวณ สองฝั่งถนนพหลโยธินเศรษฐกิจของชุมชนโดยรวม จึงขึ้นอยู่กับการค้าขายและการให้บริการห้องพักอาศัย ซึ่งประมาณการว่าปัจจุบันมีประชากรที่พักอาศัยตามหอพักต่าง ๆ จำนวนไม่น้อยกว่า 40,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานที่ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ที่ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลและพื้นที่ใกล้เคียง การทำการเกษตรมีน้อยโดยมีพื้นที่บางส่วนประชาชนประกอบอาชีพทำนา ซึ่งมีแนวโน้มว่าพื้นที่ทำนาคะลดน้อยลง โดยมีการขยายพื้นที่การค้า การบริการ และอุตสาหกรรม เข้าไปในพื้นที่เกษตรกรรม

สภาพสังคมโดยรวมมีลักษณะเป็นสังคมเมือง ซึ่งมีประชากรส่วนใหญ่จะประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง และทำงานโรงงานอุตสาหกรรม สภาพแวดล้อมโดยรวม เป็นท้องที่ที่ประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่น ทำให้เกิดขยะมูลฝอยและน้ำเสียจำนวนมาก

3. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ชุมชนเทศบาลตำบลพระอินทราชาเป็นชุมชนที่มีความเป็นเมืองเป็นส่วนใหญ่ทั้งนี้ เนื่องจากเป็นชุมชนที่ได้รับอิทธิพลจากกรุงเทพมหานคร มีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางย่อย ด้านการค้าและการบริการให้กับชุมชนรอบด้าน ด้วยเหตุนี้พื้นฐานทางเศรษฐกิจของชุมชนจึงขึ้นอยู่กับการค้าขายและการเป็นแรงงานตามโรงงานอุตสาหกรรม ส่วนการทำเกษตร เช่น การทำนาข้าวมีน้อยเพราะจะไม่คุ้มกับมูลค่าของพื้นที่ เศรษฐกิจของชุมชนที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการเปิดให้บริการห้องพักอาศัย มีหอพักอยู่ในพื้นที่จำนวนมาก ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อธุรกิจการค้าและการให้บริการ โดยประชากรในเขตเทศบาลมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 9,700.- บาทต่อเดือน มีรายได้เฉลี่ยต่อคนๆ ละ 5,000.-บาทต่อเดือน

เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง⁵

สภาพโดยทั่วไป

1. ลักษณะทางกายภาพ

เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง ได้รับการเปลี่ยนแปลงฐานะจากสุขาภิบาลเป็นเทศบาลตำบล เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2542 เทศบาลตำบลลาดบัวหลวงตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีพื้นที่ประมาณ 3.8 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ตำบลลาดบัวหลวง มีที่ตั้งห่างจากทางหลวงแผ่นดินสาย กรุงเทพฯ - สุพรรณบุรี ประมาณ 3 กิโลเมตรและห่างจากตัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ประมาณ 65 กิโลเมตร ห่างจาก กรุงเทพฯ ประมาณ 69 กิโลเมตร โดยมีทางหลวงท้องถิ่น 1 สาย คือ สายลาดบัวหลวง – ไม้ตรา มีคลองสำคัญ 1 สาย คือ คลองพระยาบันลือ

จำนวนประชากรภายในเขตเทศบาลตำบลลาดบัวหลวงทั้งหมดมีประมาณ 2,342 คน แยกเป็น ชายจำนวน 1,161 คน หญิง 1,181 คน มีประชากรหนาแน่นเฉลี่ยประมาณ 616 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนประมาณ 1,050 ครัวเรือน

2. สภาพสังคม และสิ่งแวดล้อมโดยรวม

สภาพเศรษฐกิจและสังคมของเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง ประชากรในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรและค้าขาย ทำให้ชุมชนภายในเขตเทศบาลเป็นชุมชนขนาดเล็ก สภาพเศรษฐกิจของชุมชนมีรายได้ที่คล่องตัวเพราะมีการซื้อขาย แลกเปลี่ยนสินค้ากันภายในชุมชน ในเขตเทศบาลตำบลลาดบัวหลวงปัจจุบันสภาพแวดล้อมส่วนใหญ่ยังอยู่ในลักษณะค่อนข้างดี เนื่องจากมีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่น้อย ประกอบกับอาชีพส่วนใหญ่ของประชาชนยังคงประกอบอาชีพทางการเกษตรกรรม ทำนาเป็นหลัก การแก้ไขปัญหาด้านขยะมูลฝอยเทศบาล มีที่สำหรับทิ้งขยะหรือบ่อขยะขนาดใหญ่ที่หมู่ที่ 1 ตำบลลาดบัวหลวง ซึ่งเป็นบ่อลักษณะฝังกลบ ทำให้การกำจัดขยะมูลฝอยลดปัญหาลงไปได้บ้าง

⁵ แผนพัฒนา 3 ปีเทศบาลตำบลลาดบัวหลวง พ.ศ. 2548-2550

3. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจ

ลักษณะพื้นที่ที่ประชาชนใช้ประกอบอาชีพเป็นการเกษตรกรรมเป็นส่วนใหญ่ และมีโรงงาน 2 แห่ง ซึ่งมีรายได้ต่อหัวของประชาชนโดยเฉลี่ยประมาณ 2,000 – 5,000 บาท/เดือน พื้นที่การเกษตร เฉลี่ยมีประมาณ 2.8 ตารางกิโลเมตร จำนวนครัวเรือนในภาคเกษตรกรรม มีประมาณ 400 ครัวเรือน ผลผลิตทางการเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ ข้าว และผลไม้ต่าง ๆ

ตารางที่ 5.1 : แสดงข้อมูลทางกายภาพของเทศบาลที่ศึกษา

เทศบาล	ประชากร	งบประมาณ (ล้านบาท)	ปริมาณขยะที่จัดเก็บได้ (ตัน)
เทศบาลนคร พระนครศรีอยุธยา	55,035	155.90	80
เทศบาลตำบลพระอินทราชา	6,449	49.27	32
เทศบาลตำบลลาดบัวหลวง	2,342	21.68	2.5

สรุปในภาพรวม

เมื่อพิจารณาลักษณะทางกายภาพโดยแสดงเป็นตารางที่ 5-2 จะเห็นลักษณะความแตกต่างที่ชัดเจนถึงจำนวนประชากร รวมถึงงบประมาณรายจ่ายประจำปีของแต่ละเทศบาลมีงบประมาณตั้งไว้ ซึ่งจากจำนวนประชากรดังกล่าวได้ส่งผลต่อปริมาณขยะที่เพิ่มขึ้นตามจำนวนประชากรและการจัดเก็บขยะของเทศบาลที่สามารถจัดเก็บได้ โดยผลจากการวิจัยและข้อมูลต่าง ๆ จะแสดงต่อไป